

บทคัดย่อ

169893

ชื่อภาคานิพนธ์ : การก่อเกิดและการแพร่กระจายภูมิปัญญาอีสาน: ศึกษาเฉพาะกรณีภูมิปัญญา
ผ้าไหม

ชื่อผู้เขียน : นางสาวธิดารัตน์ วัน โพนทอง

ชื่อปริญญา : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)

ปีการศึกษา : 2548

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการก่อเกิดเส้นทางสายผ้าไหม 2) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแพร่กระจายของผ้าไหมอีสาน 3) ศึกษาความสำคัญของการทำหน้าที่ของผ้าไหมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนอีสาน

กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มี 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 กลุ่มนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์อีสานและด้านผ้าไหม และกลุ่มที่ 2 กลุ่มชาวบ้านในเขตพื้นที่ที่ต้องการ คือ อำเภอชนบท อำเภอเวียงใหญ่ อำเภอพล อำเภอหนองสองห้อง และอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น รวมทั้งหมดจำนวน 21 ราย เป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ เครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการศึกษา คือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการพรรณนาโดยใช้ตรรกะประกอบบริบทและใช้สถิติเชิงพรรณนาประกอบ

ผลการศึกษา พอสรุปได้ดังนี้

1. การก่อเกิดเส้นทางสายผ้าไหมมายังจังหวัดขอนแก่นมีด้วยกันหลายเส้นทาง ทางผู้ศึกษาจึงเลือกเส้นทางที่มีความชัดเจนทางเอกสารและหลักฐานที่ปรากฏมากที่สุด คือ เส้นทางที่เกิดมาจากการอพยพย้ายถิ่นของผู้คนที่มาจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) คือ จากแขวงนครจำปาสัก ผ่านเข้ามาบริเวณจังหวัดอุบลราชธานี เข้าสู่จังหวัดร้อยเอ็ด และเข้ามาปรากฏตัวบริเวณบ้านไผ่ อำเภอชลบท(ชนบท) และพื้นที่ในจังหวัดขอนแก่น

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแพร่กระจายผ้าไหม คือ

- ปัจจัยภายใน ได้แก่ การอพยพย้ายถิ่นฐานของผู้คน ตัวผู้ผลิตที่เป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมมัดหมี่ ความสัมพันธ์ทางเครือญาติของผู้คนระหว่างชุมชน จากการศึกษาฐานต่างท้องถิ่น และการเรียนรู้ของผู้คนที่ทอผ้าไหม

169893

- ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมและเศรษฐกิจ การมีเส้นทางคมนาคมที่สะดวก รวมไปถึงเส้นทางการค้าขายในอดีต โครงการศิลปาชีพ กลุ่มภูฟ้า สวนจิตรลดา โดยสถาบันพระมหากษัตริย์ กลุ่มลูกค้าที่มีความต้องการซื้อ / ตลาด กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ/เอกชนที่เข้ามาส่งเสริม นโยบายของภาครัฐ สื่อประชาสัมพันธ์/โฆษณา ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทันสมัย และการแสดงงานสินค้า OTOP เทศกาลงานไหมผูกเกี่ยวกับจังหวัดขอนแก่น

3. ความสำคัญของการทำหน้าที่ของผ้าไหมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนอีสาน สรุปผลการศึกษา ได้ว่าวัฒนธรรมการทอผ้าไหมมีหน้าที่สำคัญต่อวิถีชีวิต(Way of life) ของคนอีสาน ซึ่งเกี่ยวข้องกับชีวิตตั้งแต่เกิดจนตายในทุก ๆ ด้าน กล่าวคือ ผ้าไหมมีการทำหน้าที่ ตั้งแต่เกิดสำหรับห่อหุ้มร่างกาย เป็นกระบวนการขัดเกลากายทางสังคม แสดงถึงความพร้อมในการออกเรือน และมีความสำคัญในการมีหน้าที่รับใช้พิธีกรรมทางศาสนา ในด้านเศรษฐกิจ เป็นการสร้างอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้ให้ชาวบ้านหาเลี้ยงตนเองและครอบครัว และด้านการเมือง เป็นการแสดงให้เห็นการเพิ่มบทบาทสถานภาพความเป็นผู้นำในสังคมชนบทให้มากขึ้นใกล้เคียงกับเพศชาย

ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ ต้องพัฒนาศักยภาพให้ชุมชนมีความพร้อมที่จะเป็นแหล่งความรู้ภาคปฏิบัติในการถ่ายทอดวัฒนธรรมการทอผ้าไหม และจะต้องจัดให้มีการค้นคว้าและจำแนกเรื่องลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ที่ปรากฏในจังหวัดขอนแก่นทั้งหมด เพื่อจัดประเภทที่มาของลวดลายและการจัดประเภทการใช้งานของแต่ละลวดลายเพื่อจะนำไปสู่การสร้างเอกลักษณ์และจุดเด่นของผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดขอนแก่นต่อไป

ABSTRACT

169893

Title of Research Paper : **The Origin and Diffusion of Isan Wisdom:
A Study of Silk Activities.**
Author : **Miss Tidarat Wanphontong**
Degree : **Master of Arts (Social Development)**
Year : **2005**

This research comprises the following objectives, i.e., 1) to study the origin of silk route; 2) to study factors relating to Isan silk diffusion; 3) to study the importance of silk functioning in relation to Isan people's life.

There are two target groups for this study, the first one is the Isan historians and silk knowledgeable persons; the second group comprises villagers in the designated areas; i.e., in Chonabot, Wangyai, Pol, Nongsonghong and Maljakiri Districts, Khon Kaen Province, altogether 21 persons as key-informants. The important tool for data collection is the in-depth interview technique; data analysis is done with logical context description and descriptives statistics.

Results of the study can be summarized as follows:

1. Origins of silk route to Khon Kaen Province were varied. The researcher, however, selects only the ones clearly backed up by documents and evidences, i.e., the routes of migrants from Champasak in Laos via Ubon Ratchathani, Roi-et, and later to Ban Pai and Chonanbot Districts in Khon Kaen Province.

2. Factors relating to silk diffusion are:

Internal factors: people migration, silk producers transmitted knowledge directly, kin relations study-tour in other areas and the learning of those receivers.

External factors: socio-economic change, better communication facilities, arts and craft development projects and the likes, Royal Institute, customers, promoted organization, and others.

3. The importance of silk activities can be said to be imperative function for Isan people's way of life, from birth to death, i.e., for body wearing for socialization, for marriage as well as religious rites and rituals, for economic-creating jobs, family income including up-grading women's status closer to that of men.

Important recommendations emerged, among others, are community's potentials should be improved to be a source of silk knowledge and practicality with more research about all silk activities and knowledge as a major identity of Khon Kaen Province.